

она част турског царства, на коју Србија највећи уплив имати може. Стално опредјељење и уређење овога уплива чини нам се да је за сад (1844) главни задатак србске политике у Турској.

1. Кад два суседна народа меду собом ужи и тешњи сојуз закључити желе то се пре свега граница колико је боље могуће отворити мора, да би се непрестано саобраћање што је више можно олакшало и живим учинило. Но Србија се од ових својих сународника у Турској као неким кинеским зидом одделила, и саобраштенија је на толико само мало места дозволила, да има кућа у већим варошима, које више врата имају за улазак и излазак не жели књажевство србско. Зато нека страже на границама истина не умале, но да се места састанака, изласка и уласка на српској граници умножи спрема Босне. А зашто не и Бугарске?

Уведени састав одјељења могао је у своје време полезан бити; но ту систему и сад још задржати значило би толико колико Србију усамљивати и затварати, а то је њеној будућности и њеном напретку са свим противно.

2. Треба на то ићи да се два народа, источно православни и римокатолически међу собом у својој народној политици разумеду и сложе, јер само тако може се са добрим успјехом ова политика следовати.

Србије је дужност да главне основе ове политике оба двема частима народа ондашњих предложи, јер она у овом дјелу може са важношћу поступати, које она по праву дипломатически признати и по многогодишњем искуству чинити је дужна. Једна од главних основа назначава се: начело пуне вјерозаконске слободе. Ово начело мораће свима христијанима, а ко зна да повремену и неким мухамеданцима допасти се и задовољити их. Но као најглавнији и основни закон државни мора се представити и утврдити у томе, да књажевско достојанство мора бити наследствено. Без овога начела, које сачињава јединство у највишем државном достојанству не може се сталан и постојани државни сојуз меду Србијом и осталим сусједима Србима ни помислити.

Ако Бошњаци не би ово примили, то би отуда као сигурно следовало раскомадање Срба на провинцијална мала књажевства под особитим владајућим фамилијама које би се непремјено туђем и страном упливу предале; јер би оне међу собом саревновале и једна другој завидиле. Ове фамилије никад се не би дале више до тога довести да интерес своје користи каквој другој фамилији на жртву принесу, па баш ни онда кад би од таквог пожртвовања напредак свију ови народа зависео.

Из ових основоположенија следује, да, ако би се пре овог општег соједињења Србства што особито у Босни преображавати почело, да се то преображење тако чини како би оно само служило као приуготовленије за оно опште соједињење свију Срба и провинција уједно, којим јединим начином може се рачунати на постижење оне велике цјели и оног интереса који је свима овим Србима једнак. - Јер овде Србију само зато напред стављам што она једина може ту ствар приуготовљавати и дужна је непрестано неговати до времена које ће донети извршење овог плана и које време да би сазрело Србија ће на томе радити. - Ко год дакле овом народу добра жели он не сме Бошњацима наследствено књажевско достојанство препоручивати. У таком случају нека би се меду тим избирали најважнији људи из целог народа и то не за цели живот, но на извјестно